

West Bengal State University
B.A./B.Sc./B. Com. (Honours, Major, General) Examinations, 2014

PART - I
SANSKRIT — HONOURS
PAPER - II

Duration : 4 Hours]

[Maximum Marks : 100

Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable.

The figures in the margin indicate full marks.

UNIT - I

(Marks : 20)

1. a) What are the utilities of 'Arthaprakrtis' in a drama ? What are its different types ? Define and illustrate any two of them. 3 + 1 + 6 = 10
OR
- b) Define सन्धि of a drama. Define two of its varieties with suitable illustrations from your text. 2 + 8 = 10
2. Write explanatory notes on any two of the following : 2 × 5 = 10
नान्दी, प्रयत्नः, विष्कम्भकः, प्रकरणम् ।

UNIT - II

(Marks : 30)

3. a) 'Kālidāsa is a poet of nature' — justify the statement. 10
OR
- b) Discuss fully different aspects of Dusyanta's character. 10
OR
- c) What is the significance of Hamsapadikā's song incorporated in the Fifth Act of the Abhijñānasakuntala ? Discuss fully. 10.

4. Translate into English or Bengali any one of the following verses : $1 \times 5 = 5$

- a) मुक्तेषु रश्मिषु निरायतपूर्वकाया
निष्कम्पचामरशिखा निभृतोर्ध्वकर्णाः ।
आत्मोद्धतैरपि रजोभिरलङ्घनीया
धावन्त्यमी मृगजवाक्षमयेव रथ्याः ॥
- b) अनवरतधनुर्ज्यास्फालनक्रूरपूर्वं
रविकिरणसहिष्णुः क्लेशलेशैरभिन्नम् ।
अपचितमपि गात्रं व्यायतत्वादलक्ष्यं
गिरिचर इव नागः प्राणसारं विभर्ति ॥

5. Explain in Sanskrit with reference to the context any one of the following verses : $1 \times 8 = 8$

- a) असंशयं क्षत्रपरिग्रह क्षमा
यदार्यमस्यामभिलाषि मे मनः ।
सतां हि सन्देहपदेषु वस्तुषु
प्रमाणमन्तः करणप्रवृत्तयः ॥
- b) रम्याणि वीक्ष्य मधुरांश्च निशम्य शब्दान् -
पर्युत्सुको भवति यत् सुखितोऽपि जन्तुः ।
तच्चेतसा स्मरति नूनमवोधपूर्वं
भावस्थिराणि जननान्तरसौहृदानि ॥

6. Name and expound the Samāsa in निरायतपूर्वकाया in 4 (a) or क्षत्रपरिग्रह क्षमा in 5 (a). 2

7. Render into Sanskrit in Devanāgarī script any one of the following : 1 × 5 = 5

- a) इसीसिचुंबिआइं भमरेहिं सुउमारकेसरसिहाइं । ~~सुउमारकेसरसिहाइं~~
ओदंस अंति दअमाणा पमदाओ सिरीसकुसुमाइं ॥
- b) जदि वि गंधव्वेण विधिणा णिव्वुत्तकल्लाणा सउन्दला अणुरुवभतुगामिणी संवुत्तेति णिव्वुदं मे हिदअं तथा वि एत्तिअं चिंदणीयं ।

UNIT - III

(Marks : 20)

8. a) Discuss the source of the drama Svapnavāsavadatta and its deviations if any from the origin. 10

OR

b) Compare and contrast the character of Vāsavadattā and Padmāvati as depicted in Bhāsa's Svapnavāsavadatta. 10

9. Translate into English or Bengali any one of the following verses : 1 × 5 = 5

- a) तीर्थोदकानि समिधः कुसुमानि दर्भान्
स्वैरं वनादुपनयन्तु तपोधनानि ।
धर्मप्रिया नृपसुता न हि धर्मपीडा -
मिच्छेत् तपस्विषु कुलव्रतमेतदस्याः ॥
- b) ऋज्वायतां हि मुखतोरणलोलमालां
भ्रष्टां क्षितौ त्वमगच्छसि मूर्ख सर्पम् ।
मन्दानिलेन निशि या परिवर्तमाना
किञ्चित् करोति भुजगस्य विचेष्टितानि ॥

10. Amplify in Sanskrit any one of the following : 1 × 5 = 5

- a) सुखमन्यद् भवेत् सर्वं दुःखं न्यासस्य रक्षणम् ॥
- b) कः कं शक्तो रक्षितुं मृत्युकाले
रज्जुच्छेदे के घटं धारयन्ति ॥

UNIT - IV

(Marks : 30)

11. a) What is the name of the third act of Uttara-rāmacarita ? Illustrate the significance of the introduction of act III in this drama. 2 + 10 = 12
OR
- b) Give a brief sketch of Bhavabhūti's description of the Dandaka forest. 12
OR
- c) Describe the character of Rāma is painted by Bhavabhūti supporting your answer by quotations. 12
12. Translate into English or Bengali any two of the following verses : 2 × 5 = 10
- a) स्नेहात्सभाजयितुमेत्य दिनान्यमूनि
नीत्वोत्सवेन जनकोऽद्य गतो विदेहान् ।
देव्यास्ततो विमनसः परिसान्त्वनाय
धर्मासनाद् विशति वासगृहं नरेन्द्रः ॥
- b) क्लिष्टो जनः किल जनैरनुरञ्जनीय
स्तन्तौ यदुक्तमशुभं च न तत्क्षमं ते ।
नैसर्गिकी सुरभिनः कुसुमस्य सिद्धा
मूर्ध्नि स्थितिर्न चरणैरवताडनानि ॥
- c) वितरति गुरुः प्राज्ञे विद्यां यथैव तथा जडे
न तु खलु तयोर्ज्ञाने शक्तिं करोत्यपहन्ति वा ।
भवति हि पुनर्भूयान् भेदः फलं प्रति तद्यथा
प्रभवति शुचिर्बिम्बग्राहे मणिं न मृदादयः ॥
- d) अनुभावमात्रसमवस्थितश्रियं
सहसैव वीक्ष्य रघुनाथमीदृशम् ।
प्रथमप्रबुद्धजनकप्रवोधिता
विधुराः प्रमोहमुपयान्ति मातरः ॥
13. Explain in Sanskrit with reference to the context any one of the following verses : 1 × 8 = 8
- a) लौकिकानां हि साधूनामर्थं वागनुवर्तते ।
ऋषीणां पुनराद्यानां वाचमर्थोऽनुवर्तते ॥
- b) अनिर्भिन्नो गभीरत्वादन्तर्गूढघनव्यथः ।
पुटपाकप्रतीकाशो रामस्य करुणः रसः ॥